

מפניני הפרשה - מאמר

"רק תפילה אשא"

כיצד פירש האלשיך הקדוש זצ"ל את הפסוק שבפרשה: "את ה' אלוךך תירא" - ומתוך יראה זו: "ואותו תעבוד" - זו התפילה, הקרויה עבודת ה'. ותגיע בתפילתך לבהינת - "ובו תדבק", ואז "ובשמו תשבוע" - כהוני המעגל שהתווה סביבו עיגול בשעת עצירת גשמים, ושבוע שלא יצא עד שתתקבל תפילתו, ונענה! "הוא תהילתך" - תוכל להשתבח שעושה הוא רצונך, משום ש "הוא אלוךך", וקיבלת בשלימות את עול מלכותו!

דבר זה נדרש לא רק מגדול הדור, איש גדול בתורה, צדיק וקדוש, כמו הוני המעגל, בלבד. אלא מצוות עשה היא מהתורה, המוטלת על כל יהודי ויהודי, איש ואישה. וכדברי הרמב"ן זצ"ל בספר המצוות, מצוות עשה: "כשנתפלל אליו בעת הצרות, ותהיינה עינינו וליבנו אליו כעיני עבדים אל יד אדוניהם... והוא העניין שביאר שלמה ע"ה בתפילתו בעת הנוכת בית המקדש ככתוב במלכים א' ה': "בהיעצר השמיים ולא יהיה מטר...רעב כי יהיה, שידפון, ירקון, ארבה, חסיל כי יהיה, כי יצר לו אויבו בארץ, כל נגע, כל מחלה, כל תפילה, כל תחינה אשר תהיה לכל אדם, לכל עמך ישראל אשר ידעון איש נגע לבבו, ופרש כפיו אלך הבית הזה...". שהיא מצווה לעת הצרות, שנאמין שה' יתברך ויתעלה שומע תפילה, והוא המציל מן הצרות בתפילה וזקקה". מהי תפילה? כסבורים אנו שאנו יודעים, ומהי עת צרה? מיחלים אנו שלא לדעת. אבל למעשה, כל דבר שחסר לאדם והוא מבקש שמבוקשו יתמלא, הרי זה ככלל "עת צרה, בשבילו.

אמנם לפעמים מדובר בצרה קטנה ופעוטה, אבל למי יפנה האדם, אם לא לאביו שבשמיים? ולאב שבשמיים אין שום דבר שהוא קשה מידי כפי שאין דבר פעוט מידי - הכל אפשר וצריך לבקש ממנו!

רבי נחמן מברסלב זצ"ל עודד את חסידיו לפנות לה' שהוא אבינו שבשמים בכל דבר, כגדול כקטן. אם הבגד קרוע, למשל, יתפללו לה' שיסייע בידם לרכוש בגד חדש - "ואמר, שמי שאינו מתנהג כך, אף על פי שה' נותן לו בגדים ופרנסה והצטרכות חיותו - אבל כל חיותו הוא כמו בהמה, שגם כן ה' נותן לה לחמה, כן הוא חיותו שנותן לו ה'. כי מאחר שאינו ממשיך כל חיותו ע"י תפילה מה', על כן כל חיותו - כמו חיות בהמה ממש. כי האדם צריך להמשיך כל חיותו והצטרכותו מה' יתברך ע"י תפילה ותחנונים דווקא".

כלומר, הקב"ה אבינו שבשמיים משפיע שפע טובה לכל הבריאה, אבל גם כאשר שולחן השבת גדוש בכל טוב - הילד הטוב רוצה לקבל את הפרוסה דווקא מידי אביו המחייך אליו ונותן לו מתוך אהבה והיכרה!

מכאן נלמד שהתפילה יוצרת צינור אישי, קשר ישיר בין האדם לבוראו. ייתכן, שגם אם לא יבקש - יקבל. אבל אז נכלל הוא בשפע הכללי המושפע. איין זו מתנה ישירה מה' יתברך. איין זה הקשר הישיר המהולל נפלאות.

דברים אלו פותחים לנו פתח להבנת כוחה של תפילה. לכן אדם חוקק לסיוע ועזרה, לא יתפתה לכל מהוללי הנפלאות והישועות, אלא יפנה בתפילה וזה לאביו שבשמים. ובפרט שעפ"י המדרש "כל הנביאים כולם היו עושים ניסים ע"י תפילה, יהושע העמיד חמה ברקיע - בתפילה. אליהו הנביא החיה מתים - בתפילה", ועפ"י מסכת מגילה "הנפלאות שעשה אלישע - בתפילה עשה". אולם יהוד עם זה על כל אדם לזכור שהתפילה צריכה להיות מלווה במעשה מצד האדם, אחרת אין לה כל מעלה והריהי כתפילה ריקנית.

בין אדם לחבירו

לפעמים מותר לשמוע דברי גנות שאינם נוגעים לשומע או לממכריו, כגון: כשהמספר מרגיש צורך לבטא את תסכולו והקשבה לו תקל על מצוקתו הרגשית. במקרה כזה אם השומע מרגיש שאפשר להסביר למספר שהוא מכין נכון את האדם שציער אותו ואשר בננותו הוא מדבר - חובה לעשות זאת. אולם לעיתים האדם המביע את תסכולו זקוק לגילוי של הבנה למצבו ולא מוכן להקשיב להסבר הגיוני. לכן מאוחר יותר, אחרי שירגע, יכול השומע לנסות להסביר לו שיתכן שטעה ולא הבין נכון את המצב.

שואל ומשיב

שאלה: מה הדין ומה הגדר של האיסור להשחית מאכלים?

תשובה: כתב הרמב"ם בפרק ו' מהלכות מלכים הלכה י' "כל המשבר כלים...ומאבד מאכלות דרך השחתה עובר בלא תשחית..." איסור זה אמור רק כשהמאכל ראוי לאכילה ומקלקלו ומאבדו ללא תועלת, אולם מכל מקום הוסיפו חז"ל לאסור הפסד אוכלים ומשקים בדרך כיווי ובעיטה, כמוכא במסכת תענית דף כ': "מאכל אדם אין מאכילין לבהמה" וברש"י שם מכאן המעם בשני אופנים "משום כיווי אוכלין, דמיהו כבועט בטובה שהשפיע הקדוש ברוך הוא בעולם, וכן משום דחסה תורה על ממונן של ישראל", הסיבה הראשונה הובאה ברמב"ם בפרק ז' מהלכות ברכות הלכה ט' ועוד ראשונים.

לכן צריך להיזהר מאוד שלא להשחית מאכלים, שכל המשחית כזית מאכל, עובר באיסור 'בל תשחית ויש להיזהר שלא לפגום מאכלים מאכילה, לכן הזהירו חכמים שלא להעביר כוס מלאה במשקה מעל להם, שמוא יישפך מן הנזול שבכוס על הלחם, וימאסנו מלהיות ראוי לאכילה. וכן אסור לסמוך כלי שעלול להיות מלוכלך להם, כדי שלא ימאס את הלחם, כמוכא בשר"ע אורח חיים סימן קע"א. וכן אסור לזרוק אל חבירו מאכלים שעלולים להימאס אם יפלו לארץ, כדוגמת תמרים ותאנים. ומאכלים שלא ימאסו אם יפלו, כדוגמת אגוזים - מותר לזרוק בשו"ע אורח חיים סימן קע"א וכן אין לשבת על מאכלים שיימעכו משיכותו, שמוא ימאסו. אבל אם המאכלים מונחים בקופסה קשיחה, מותר לשבת על הקופסה.

אדם שלוקח מאכלים לצלחתו, צריך להיזהר שלא לקחת יותר מדי, שמוא לא יוכל לסיים את אכילתו, ונמצא גורם להשחתת המאכלים שיישארו בצלחתו. אולם אם לקח יותר מדי והוא חש שהוא כבר שבע, אין מצווה ולא חסידות שיסיים את האוכל שבצלחתו. מפני שאכילה יתירה מזיקה לבריאות, ויותר חשוב להקפיד על 'בל תשחית' של בריאת הגוף מאשר לחשוש ל'בל תשחית' של המאכלים שייזרקו. מותר להשתמש בלחם ככף כדי לאכול דבר אחר, ובתנאי שלכסוף יאכל את הלחם. הרואה לחם במקום שאנשים הולכים עליו והוא מתבזה, יש להגביהו ולהניחו במקום בו לא יתבזה בהליכה עליו.

מפניני הפרשה - רעיון

רצון של ברזל

תהנוני משה להיכנס לארץ ישראל לא הועילו, אך עם זאת, ה' מאפשר למשה לראות את הארץ, ובפרשה הקודמת מצווה עליו לעלות לראש הפסגה, ומשם לסקור בעיניו את הארץ כולה - "עלה ראש הפסגה ושא עיניך ומה וצפנה ותימנה וקורחה וראה בעיניך..." (דברים פרק ג' כו) מנקודת תצפית זו תתגלה לפניו כל ארץ ישראל. בטרם סוקר משה מראש הפסגה את הארץ היעודה לבני ישראל, והוא מדבר בשבחה משה ומונה את שבעת המינים שנתברכה בהם הארץ: "ארץ חיטה ושעורה ונפן ותאנה ורימון ארץ זית שמן ודבש". ומוסיף: "ארץ אשר לא במספנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה". (פרק ה' - ט)

נראה לומר שלדברי השבחה הרבים שמרעיף משה על ארץ ישראל יש שתי סיבות מרכזיות והן:

- סיבה לאומית- רצונו של משה לחבב על העם את הארץ המובטחת.
- סיבה אישית- הבעת רגשותיו האישיים וכיסופיו לארץ ישראל.

בהמשך דברי השבחה הנ"ל על ארץ ישראל מוסיף משה רבנו ואומר: "ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצוב נחושת".

חז"ל, במסכת תענית אומרים: "אל תקרי אבניה ברזל - אלא בניה ברזל", כלומר- רק אנשים עם רצון של ברזל, עם דביקות במשימה שאינה יודעת מעצור, עם רצון חזק כפלדה, רק כאלה יכולים לבנות את ארץ ישראל, איש הירא ורך הלבב אינו יכול לעמוד במשימת בנין הארץ. דבריו אלו של משה באים להדגיש, שלא די בהבעת רגשות לארץ ישראל, ותמיכה מבחוץ - אלא החשוב ביותר הוא לקחת חלק בכנייתה, גם אם הדבר קשה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

משיה יעקוב בן יוסף חיים ז"ל
עמנואל עמרם בן אסתר אביטבול ז"ל
אורנה בת מרים פריגל ע"ה
אידה דינה וטורי בת כיריה ע"ה
לאה בת אסתר ז"ל
סולטנה בת לאה כהן ע"ה
אסתר בת מרים כהן ע"ה
ציפורה בת מסעודה ע"ה
מלכה בת יצחק צבי פרנקל (לקסמברג) ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יעקב בן יפת תואר באיבצ'יוב ז"ל
רחמים בן שוקרולה דרשן ע"ה
דן שלמה בן שלום וקמיל אברהמי ע"ה
ברוך בן איטו כישון ע"ה
ד"ר זאב בן צבי וסימה חיה וילנר ע"ה
עזרא בן תמר פרץ ע"ה
יוסף אבישב בן מיכל אסתר עמיהי ע"ה

שבת קודש פרשת עקב שבת מברכיך מפטירים

"ותאמר ציון עזבני ה"
(ישעיהו מט' - יד')

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

בס"ד כב' לחודש מנחם אב התשע"ט
שנה עשרים וחמש גליון מספר 50
יצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 18:56
יציאת השבת: 19:56
זמן רבנו תם: 20:33

מלאכת כותב ומוחק בשבת עפ"י פסיקת מרן בשו"ע סימן שמ' ואחרונים

לפי זה יוצא שלדוגמא עוגת יום הולדת שכתבו עליה עם סוג של קרם, לאשכנזים אסור להותכה בשבת, אבל ביסקויטים שהקוקות בהם מילים וכדומה, מותר. כמו כן כתב במשנה ברורה שאם כתבו את האותיות בדבש המעורב במים או שאר מי פירות, שהם הומרים שלא רגילים לכתוב בהם ואינם מתקיימים, אין להחמיר.

עוד כתב במשנה ברורה בס"ק יו' בשם ספר דגול מרבכה שמצדד להקל בזה בין אם האותיות חקוקות או בולטות, בצירוף כמה נימוקים, ובהם מכיוון שזו פעולה שאינו מתכוון אליה, ואף שהמחיקה נעשית בהכרח, מכיוון שמדובר באיסור דרבנן, שהרי מן התורה אין לאסור אלא במוחק על מנת לכתוב, וגם עושה כן שלא כדרך מחיקה שהיא ביד, אלא אוכל בפה דרך אכילה וזה מחיקה כלאחר יד שאינה אסורה אלא מדרבנן, וגם הוא מקלקל. ובספר שערי תשובה כתב שאפשר לסמוך על דעת הדגול מרבכה כשהאדם לא שובר במקום האותיות בידו רק בפיו דרך אכילה.

לכן למסקנה, לספרדים מותר לאכול עוגות שכתוב עליהם אותיות, בין אם הכתב בולט ובין אם הוא שקוע וכך כתב בספר ילקוט יוסף שכתב ה סימן שמ סעיף ב' - עוגה שכתוב עליה כמין אותיות, מותר לשבור את העוגה כדי לאוכלה, ואין לחוש משום מוחק בשבת, ואין הבדל בזה בין אם האותיות הם מגוף העוגה, בולטות או שקועות, כגון ביסקויטים, או סוכריות ושוקולד, לבין אם האותיות נעשו מצבע מאכל או מקרם (ביצה מרופה וסוכר). ואפילו כששובר את האותיות בידו לשם אכילה, יש להקל. וכל שכן באותיות שנכתבו בלועזית, שאינו בכתב אשורי.

גם האשכנזים יכולים לכתחילה להקל בזה ובפרט אם מדובר באותיות אשר חקוקות בעוגה, או שכתובות בסוג קרם שלא רגילים לכתוב בו ואינו עמיד לאורך זמן, אמנם יש אשכנזים שמחמירים בזה ויש להם על מה לסמוך.

כתיבה במשקים או באפר על שולחן

מרן פסק בשו"ע שיש ליהדר שלא לכתוב באצבעו במשקים על השולחן או באפר. אבל מותר לרשום באוויר כמין אותיות. במשנה ברורה בס"ק יח' כתב שאמנם אין בזה איסור תורה (היוב הטאת) מפני שאין זה כמו דיו וכדומה שרישומו מתקיים, אבל מדרבנן אסור אפילו באינו מתקיים. כמו כן כתב במשנה ברורה בס"ק כ' שהוא הדין שאסור לכתוב על חול וכן אסור לרשום כמין אותיות על החלון וזכוכית בימי הקור שהם לחים מן הקור.

וכן כתב בספר ילקוט יוסף שבת ה' סימן שמ' סעיף ב' - יש ליהדר שלא לכתוב באצבעו במשקים שעל השולחן, הדיינו שמוכל אצבעו במשקה ומלהלחו וכותב בו על השולחן.

פינת העורך

משה רבנו אומר לעם ישראל "ואתפש בשני הלחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם" (פרק ט-יז) מדוע הדגיש ששבר רק את הלחות? נראה לומר שרצה להדגיש בזה כי רק האבן בלחות שהיו לעיניהם, נשברה, אולם פנימיותם הלחות ואותיותיהם פרחו ונשארו שלמות ככתחילה. ובה יש מסר חשוב לאומות העולם ולאחרים, שאמנם את החומר יכולים הם לנצח - אבל את רוח התורה והאמונה והמסורת של עם ישראל לעולם לא ינצחו.

הקדמה והגדרה למלאכת כותב ומוחק

כתיבה היא מלאכה בעזרתה מתעדים מידע, או מביעים רעיון, ע"י אותיות או מספרים או צורות בעלות משמעות. מלאכת כתיבה במשכן שימשה לכתיבה על גבי הקרשים, כדי שידעו תמיד לחבר כל קרש עם המשכו הנכון, וכן כדי לשמור על סדר העמדת הקרשים, איזה ראשון בצד דרום ואיזה שני וכך בכל הצדדים. לפעמים אדם שמעה בכתובתו, או בצירוף שציר, צריך למהוק את מה שכתב או צייר, ולכתוב או לצייר דבר אחר, וזהו מלאכת מוחק. כלומר מחיקה על מנת לכתוב אותיות אחרות, או לצייר ציור אחר.

הגדרה מלאכת כותב: רישום סימנים או אותיות בצבע המתקיים על גבי דבר המתקיים. מטרה ותכלית: עשיית רושם לצורך זיכרון הדברים. תולדות: רישום אותיות על קירות או דפים נפרדים, אך סמוכים זה לזה, צילום ופיתוח תמונות, ציור, הריטה או חקיקה. מידה אסורה: שתי אותיות.

איסורים דרבנן הנוגעים למלאכה זו: כתיבת אות אחרת, כתיבה על דבר שאינו מתקיים, איסור מיקח וממכר, שמא יבוא לידי כתיבה, חיבור אותיות על ידי הברגה או הדבקה.

הגדרת מחיקת הכתב: סילוק כתב או הכתוב. מטרה ותכלית: כתיבה או ציור מחדש. תולדות: מחיקת ציור או רישום על ידי גירוד או על ידי אמצעים כימיים וכיוצא בזה. מידה אסורה: כדי לכתוב שתי אותיות. איסורים דרבנן הנוגעים למלאכה זו: עיון בשטרות או השבונות, מחשש שמא יבוא לידי מחיקה.

אכלית עוגה שכתוב עליה אותיות וכדומה

מובא בבית יוסף בסימן שמ' שהמרדכי כתב בפרק כלל גדול סימן שס"ט ששאלו את רבי מאיר מרוזנבורג לגבי עוגות התינוקות (ילדים קטנים) שכותבים עליהם אותיות ותיבות איך אוכלים אותם התינוקות ביום טוב (כשאוכלים אותם שוברים את האותיות ולכאורה יש בזה חשש משום

מוחק)? והשיב שאם השאלה היא משום מוחק, אין בזה איסור מהתורה, מפני שלא מוחקים על מנת לכתוב, אבל יש בזה איסור מדרבנן ולגבי ילדים אין לחוש, מפני שיש לנו כלל שלפני אמנם אסור לתת לילד קטן מאכל אסור, אבל אם אוכל מעצמו אין חובה למונעו מכן. ולפי זה יוצא לכאורה שאין למנוע מילד קטן לאכול עוגיות שכתוב עליהם אותיות, אבל לגדולים אסור.

מרן לא פסק את דברי המרדכי להלכה בשו"ע, אולם הרמ"א בהגה בסימן שמ' הביא זאת להלכה וכתב: אסור לשבר עוגה שכתב עליה כמין אותיות, אף על פי שאינו מכין רק לאכילה, דהוי מוחק. אולם הרמ"ז שהקשה עליו - הרי אפילו במלאכות גמורות האסורות מן התורה, כגון בורר וטוחן, אם עושה כן לאלתר לצורך אכילה מותר, וכל שכן הכא שהוא מדרבנן, והוא גם מקלקל, ועושה לצורך אכילה. ואכן מוכח קושיית הרמ"ז פסק בשו"ת רבי שלמה הלוי בסימן כו' שיש להקל בזה, ושכן דעת הרוקח בסימן רצ"ו.

במשנה ברורה בס"ק מו' צמצם את גידרי האיסור וכתב שהאיסור הוא דווקא כשכותבים על העוגות אותיות מדבר אחר אבל כשהכתיבה היא מהעוגה עצמה בדפוס או בידיים מותר, מפני שאין שם כתיבה עליה וממילא לא שייך בזה מחיקה.

מרכות מכל האם

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למאור מוזס הי"ו ולרביקה מור יוסף הי"ו אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם - משפחת רז הי"ו ומשפחת לוי הי"ו יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

מרכות מכל האם

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב למאור מוזס הי"ו ולרביקה מור יוסף הי"ו אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם - משפחות מוזס ומור יוסף הי"ו יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

לעשות מבית כנסת בית מדרש ולהיפך

הקדמה

כלל גדול ויסודי בענייני קדושה והוא: "מעלים בקודש ואין מורידים". עפ"י כלל זה הובא במשנה במגילה כה: **"בני העיר שמכרו רחובה של עיר, לוקחים בדמיו בית כנסת. בית כנסת לוקחים בדמיו תיבה וכו'.** פירש רש"י – **"שמעלים בקודש... ואין מורידים..."** בגיליון של שבת ואתהנן עסקנו באריכות בגדרי כל יסודי זה. בגיליון זה נעסוק בשאלה: האם מותר לעשות מבית כנסת בית מדרש, או לעשות מבית מדרש בית כנסת, מבלי להפיק את קדושתם תחילה עפ"י ההלכה טובי העיר? נדגיש שאין הכוונה בשאלה זו להתיר לימוד קצר "דבר תורה" בבית הכנסת, אלא לשנות לגמרי את ייעודו. עוד נציין ששאלה זו פחות מציאותית כיום, מפני שכיום בתי כנסת משמשים לרב גם כבית מדרש וכן להיפך, בתי מדרש משמשים גם כבתי כנסת.

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת מגילה בסוף דף כו: מובאת מחלוקת אמוראים בשאלה: האם מותר לשנות מקום ששימש כבית כנסת לבית מדרש, או להיפך? ובגמרא נפסק להלכה כדעה שמבית כנסת מותר לשנות לבית מדרש, אך אין לשנות מבית מדרש לבית כנסת.

תוספות

כן נפסק להלכה בתוספות מסכת מגילה דף כז. כרב פפי ש"מותר לעשות בית הכנסת בית המדרש, אבל בית המדרש אסור לעשותו בית הכנסת: **"כוותיה דרב פפי מסתברא - מהכא משמע דהלכה כרבי יהושע בן לוי לגבי דרבי יוחנן מדמייתי ראייה דהלכה כרב פפי משום דרבי יהושע בן לוי קאי כוותיה אף על גב דרבי יוחנן פליג עליה"**. וכן פסק להלכה הרא"ש מסכת מגילה פרק ד' סימן ד'.

פסיקת הרמב"ם

כן פסק הרמב"ם להלכה בהלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא' הלכה יד': **"מותר לעשות בית הכנסת בית המדרש, אבל בית המדרש אסור לעשותו בית הכנסת שקדושת בית המדרש יתירה על קדושת בית הכנסת ומעלין בקדש ולא מורדין..."**

פסיקת הטור

וכן פסק להלכה הטור בהלכות המזבח בית הכנסת סימן קנג': **"מותר לעשות מבית הכנסת בית המדרש אבל לא מבית המדרש בית הכנסת שקדושת בית המדרש יתירה על קדושת בית הכנסת..."**

'בית יוסף'

בבית יוסף בסימן קנג' אות א' כתב בשם הרא"ש שאם הדבר נעשה בהסכמת טובי העיר מותר גם להפוך בית מדרש לבית כנסת.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן בשו"ע בסימן קנג' סעיף א', פסק להלכה כמו כל הפוסקים הראשונים הנ"ל: **"מותר לעשות מבית הכנסת בית המדרש, אבל לא מבית המדרש בית הכנסת"**.

'מגן אברהם' – במגן אברהם בס"ק א' לא הכריע בשאלה: אם מותר לשנות מבית כנסת לבית מדרש של יחיד, אך נטה להקל.

'משנה ברורה'

במשנה ברורה ס"ק א' הביא את דברי המגן אברהם הנ"ל, וציין שהאליה רבה הולק ומצדד להחמיר בעניין: **"מבית הכנסת בית המדרש - הוא מקום המיוחד לתורה וקדושתו גדולה יותר ואפילו אין דרך להתפלל שם כלל. כתב המגן אברהם צריך עיון אי מותר לעשות מבית הכנסת בית המדרש ליחיד בביתו ובא"ר מצדד להחמיר בזה וכן משמע במאירי שם במגילה:**

'ערוך השולחן'

גם בספר ערוך השולחן בסימן קנג' סעיף א' כתב שההיתר לשנות מבית הכנסת לבית המדרש הוא דווקא אם משנים לבית המדרש של רבים. אבל לבית מדרש ליחיד אין לשנות, והביא ראיה לדבריו ממסכת מגילה דף ג'.

'כף החיים'

וכן בספר כף החיים בס"ק ב' כתב שההיתר לשנות מבית הכנסת לבית המדרש הוא דווקא לבית המדרש של רבים. אבל אין לשנות לבית מדרש ליחיד. עוד כתב בספר כף החיים בס"ק ה' שמותר לשנות מבית מדרש לבית כנסת, אם בבית הכנסת יתקיימו שיעורי תורה, מפני שאז נחשב הוא כמקום בו – "מגדלים" גם תורה וגם תפילה.

"אבל לא מבית המדרש בית כנסת, היינו דווקא בבתי כנסיות שאין קובעים בהם מדרש ללמוד. אבל אם באותו בית הכנסת עצמו הנבנה מחדש במקום הבית מדרש, קבעו בו ישיבה בכל יום תמיד ללמוד וללמד: מקרא, משנה, הלכות ואגדות, עד שלא ישתנה שם בית המדרש ממנו, ויקרא שמו בישראל - הבית הגדול שמגדלים בו תפילה ותורה, מותר לעשותו מבית המדרש..."

'פסקי תשובות'

בספר פסקי תשובות סימן קנג' אות א' כתב שלפני שמשנים מבית כנסת לבית מדרש, יש לעשות מאמץ להקים בית מדרש בלי לשנות את בית הכנסת, אלא אם בבית המדרש יקיימו גם תפילות. וכן כתב שיש פוסקים הטוענים שבעקבות השינוי במציאות היום, בה כבוד בית המדרש פחת, שהרי אוכלים ושותים וישנים בבתי מדרש, השתנה גם הדין, ומותר לשנות מבית מדרש לבית כנסת ולא להיפך.

ובאותו ב' כתב בספר פסקי תשובות, שגם לדעת המגן אברהם הנוטה להתיר לשנות מבית כנסת לבית מדרש של יחיד, הרי זה משום שקדושת בית מדרש גדולה יותר, אבל אין לצמצם את שטח בית הכנסת על ידי הוספת מחיצה קבועה המחלקת אותו לשני חדרים, ואם המחיצה לא קבועה כגון שמוסיפים מחיצה ארעית כימי החול בהם מספר המתפללים קטן ומסירים את המחיצה בשבתות וימים טובים מותר.

'ילקוט יוסף'

בספר ילקוט יוסף סימנים קנג' – קנג' פסק שהעיקר להלכה שאין לשנות מבית כנסת לבית מדרש של יחיד. וכן כתב שתרומה שנועדה לשם בניית בית כנסת ומקוה טהרה, אין לשנות מעות אלו לדבר מצוה אחר. והוכיח קדושה לפעול במהירות לביצוע המטרה שלמענה נתרם הכסף. וזאת לא הגדרה מטרה לתרומה, תחילה לבנות מקוה, ואם החליטו גבאי בתי כנסת בשכונה שתרומות שיגיעו לבתי הכנסת ללא הגדרת ייעודו להשלים את המקוה בשכונה, אין רשות לגבאי בתי כנסת להתנגד להחלטה זו.

סיכום

כלל גדול ויסודי בענייני קדושה והוא: "מעלים בקודש ואין מורידים". לכן, אין לשנות מקום קדושה מקדושה גבוהה לקדושה נמוכה יותר, אלא השינוי נעשה על ידי טובי העיר במעמד אנשי העיר.

להלכה נקבע שקדושת בית מדרש גבוה יותר מקדושת בית כנסת ולכן מותר לשנות מבית כנסת לבית מדרש, אך אין לשנות מבית מדרש לבית כנסת. הכרעת רוב הפוסקים האחרונים היא שההיתר הוא לשנות מבית כנסת של רבים לבית מדרש של רבים, אבל לא לשנות מבית כנסת של רבים לבית מדרש של יחיד.

כמו כן להלכה נפסק שמותר לשנות מבית מדרש לבית כנסת, אם בבית הכנסת יתקיימו שיעורי תורה, מפני שעל ידי שינוי זה יהיו למקום שני מעלות קדושה, גם מעלת התורה וגם מעלת התפילה. ומשום כך, כיום שאלת השינוי מבית כנסת לבית מדרש ולהיפך אינה מעשית כל כך, שהרי בכל בית כנסת מתקיימים שיעורי תורה ובכל בית מדרש מתקיימים תפילות.

קול ששון

הפסוקים

פרשת אקב

מי תיקן את הנוסח של ברכת המזון

ארבע ברכות יש בברכת המזון. הברכה הראשונה: ברכת ה"חן" - חיבר משה רבינו, כשה' דאג לעם ישראל ושלה להם מזון במדבר את המן. את הברכה השנייה ברכת "הארץ", שמתחילה במילים "נודה לך" חיבר יהושע בן נון, כדי להזכיר לישראל להודות לה' על שהוציאם ממצרים ונתן להם את הארץ הטובה. הברכה השלישית: "רחם נא ה'..." תקנו דוד המלך ושלמה המלך על שלום ישראל וירושלים ועל בתי המקדש.

הברכה הרביעית תיקנו חז"ל כשניתנו הרוגי ביתר לקבורה. בעיר ביתר היו חמש מאות בתי מדרשות ובהם מאות "תינוקות של בית רבן". רבנות יהודים גר בעיר גדולה זו, עד שהקיסר אדרינוס הרשע הרג את כולם, זקנים נשים ומגן וציווה שלא לקברם. את הכרם הגדול שמחוץ לעיר הקיפו בגדר של אנשים מתים מהרוגי ביתר שהיו מונחים בכיוון גדול זמן רב. כשמת הקיסר, ישבו רבן גמליאל הזקן ובית דין בתעניות רבות והתפללו מקירות ליבם לה' עד שהרומאים התירו להם לקבור את הרוגי ביתר. באותו יום הוסיפו חז"ל את ברכת "הטוב והמטיב" בברכת המזון, כהודיה לה', על שכל אותן שנים שהיו ללא קבורה, לא העלו ריח רע, ועל שה'

אברהם אבינו מלמד שיש להודות לה' על המזון

בפרשה כתוב "ואכלת ושבעת וברכת". על פי מצווה זו מצווה על כל אדם מישראל להודות לה' על סעודה שזיכה אותו ה' לאכול ולשבוץ.

ברחבי המדבר הגדול היה גן יפה ובו גדלו פירות רבים ונפלאים, ליד הגן עמד אוהל גדול וחדר מרווח ונאה היה מוכן בו לאורחים.

אברהם אבינו בעצמו הכנים את אורחיו, שרתם ודאג לכל מחסורם, משסימו סעודתם ורצו להודות לו ולשלם לו על האירוח הנפלא, סירב אברהם אבינו לשמוע דברי תודה ואמר: "לא לי עליכם להודות, כי אם לקב"ה שהכול שלו ומשלנו אכלתם." היו אורחים שמרבו לברך את ה', אמר להם אברהם אבינו: "אם כך, שלמו לי על הסעודה שאכלתם על הלחם, על הפירות, על הבשר ועל היין." וביקש סכום כסף גדול מאוד.

התפלאו האורחים: "מדוע כל כך הרבה כסף?" השיב להם אברהם: "וכי יכולים אתם למצוא במדבר כל טוב כמו שמצאתם כאן לא קל הדבר להביא הנה את כל הדברים הללו." האורחים לא רצו לשלם כסף רב כך, ולכן הסכימו לברך את ה'. הם ביקשו מאברהם אבינו: "למדנו כיצד מברכים!" ואברהם לימדם לברך ברכת המזון. כך לימד אברהם אבינו אנשים רבים. להודות לה' על המזון שנתנו לנו.

שאלות והפרשה

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. האם משה התפלל בעד אהרון, והאם תפילתו הועילה?

- א. לא, אהרון התפלל בעד עצמו.
- ב. כן, ותפילתו לא הועילה.
- ג. כן, ובזכות זה, מתו רק שנים מבני אהרון.
- ד. אף תשובה לא נכונה.

7. "...האל הגדל הגבר והנורא..." (פרק י') מהו גבורתו של הקב"ה?

- א. נלחם לישראל במלחמותיהם.
- ב. מגן על היתומים והאלמנות.
- ג. מקיים את המציאות ומחיה את כולם.
- ד. תשובות א' וג' נכונות.

8. מה למדו חז"ל מהפסוק "...כי אם ליראה את ה' אלוהיך" (פרק י')?

- א. יראת ה' היא אוצרו של האדם.
- ב. אין לקב"ה בעולמו, אלא יראת שמים.
- ג. הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.
- ד. כל התשובות נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

9. מה הדגש בפסוק "...אשר לא כמספנת תאכל בה לחם" (פרק ח')?

- א. לא תאכל לחם כמסכן, אלא תאכל תאנה וכו'.
- ב. מיב לחמה של ישראל.
- ג. לא תאכל לחם כמסכן, אלא תאכל בשר, דגים וכו'.
- ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ד' עד ח'

10. "...את ידו תחזקה וזרעו תנטיה..." (פרק יא') למה הכוונה ידו הנטויה?

- א. ידו נטויה ברצף, ללא רווח בין המכות.
- ב. ליד הנטויה בקריעת ים סוף.
- ג. מוכנה להכות שוב באויבי ישראל.
- ד. תשובות א' וג' נכונות.

לימוד פורה ומהנה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. כמה מהפירות שנשתבחה בהם הארץ הם פרי עץ וכמה פרי אדמה?

- א. המישה פרי אדמה ושנים פרי עץ.
- ב. אחד פרי אדמה וששה פרי עץ.
- ג. המישה פרי עץ ושנים פרי אדמה.
- ד. כולם פרי עץ.

2. מה צריך לעשות עם הפסלים של העמים שישבו בארץ ישראל?

- א. לשמור אותם במוזיאון.
- ב. לשבור ולשרוף אותם.
- ג. לארוז בקופסא ולשלוח להם.
- ד. אף תשובה לא נכונה.

3. מהי החשלמה לפסוק - לא על הלחם לברו יהיה האדם, אלא על...

- א. בשר וירקות.
- ב. פירות ודגני בוקר.
- ג. מוצא פי ה'.
- ד. גופש ומנוחה.

4. כמה ההבדל בין ארץ ישראל מארץ מצרים בעניין של המים?

- א. ארץ ישראל תלויה בגשמים ומצרים לא.
- ב. אין כל הבדל.
- ג. מצרים תלויה בגשמים וארץ ישראל לא.
- ד. המים בישראל זכים יותר.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. למה התכוון משה רבינו באומרו "ואשב בהר" (פרק ט')?

- א. ישיבת משה בהר במלחמת עמלק.
- ב. שבתי להר לקבל לוחות שניים.
- ג. התעכבתי בהר.
- ד. משה שבר את הלוחות בהר וישב להירגע.

התשובות הנכונות פרשת דברים חב:

1-ג' 2-ב' 3-ב' 4-ד' 5-ג' 6-א' 7-א' 8-ג' 9-א' 10-א'

ברכות מעומק הלב לנכדתנו היקרה הילה זהבה בן שלוש הי"ו ולמשפחתה לרגל הגיעו למצוות. יהי רצון שיוצר המאורות יאיר דרכך, וישלח ברכה בכל מעשי ידך לטובה ותעבדי את ה' בשמחה, אהבת תורה ויראת שמים ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.